

„INDREPTAREA LEGII, TÎRGOVIȘTE, 1652, IN PATRIMONIUL JUDEȚULUI GORJ

EVA ISAC

În prima jumătate a secolului al XVII-lea, cultura din Țara Românească a cunoscut o deosebită înflorire în timpul domniei lui Matei Basarab, Tîrgoviștea devenind un renumit centru cultural și tipografic.

Continuînd politica culturală a înaintașilor săi, Matei Basarab tipărește cărți pentru folosul poporului nostru, dar și pentru al altor neamuri înrudite cu noi după credință.¹

În anul 1652 se tipărește la Tîrgoviște „Îndreptarea legii”, sau „Pravila cea mare”, una din cele mai frumoase tipărituri din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

În patrimoniul județului Gorj, această pravilă o găsim în trei exemplare, două păstrate la depozitul centralizat Pologragi, iar cea ce la mănăstirea Tismana luată în custodie la București.

Exemplarul găsit la biserica din comuna Dănești, are legătura din piele maro pe lemn, ornamentată cu chenar din motive florale, iar la mijloc un medalion.

Titlul este încadrat între două colonade unite printr-o arcadă cu personaje și scene biblice, iar în partea de jos, la mijloc, găsim stema Țării Românești.

Tiparul este negru și roșu cu inițiale ornate. Pagina, cu numeroase frontispicii, xilogravuri și viniete, are 36 rînduri și este încadrată în chenar simplu.

Gravurile sînt lucrate cu o artă deosebită, Theodor Tișevici semnînd-o pe cea de pe foaia de titlu iar Petru Teodor semnînd gravurile cu „Judecata nelegiuitorilor” și „Sf. Vasile”.

„Îndreptarea legii” este o traducere din grecește făcută de Daniil Păncianul, dar cuprinde și extrase din marea legiuire a lui Vasile Lupu, lucru ce indică intensificarea legăturilor dintre țările române.

Partea întâi aduce în fața cititorului diferite mijloace de pedepsire a celor vinovați, în special iobagii, iar partea a doua conține istoria Bisericii Răsăritului, a sinoadelor e-gumenice și a soboarelor apostolicești.

În paginile ei, pravila conține și mențiuni de ordin cultural, printre care de o deosebită importanță este un manual cu modele de corespondență.

Combaterea superstițiilor, precum și oglindirea stărilor și moravurilor sociale, constituie subiectul altor pagini a pravilei.

Ceea ce individualizează exemplarul descris de alte exemplare este însemnarea de pe fila de gardă II, verso, de unde ne putem da seama de locurile prin care a circulat, de oamenii în mâinile cărora a ajuns și grija cu care a fost transmisă din tată în fiu pentru a nu se pierde, pentru a fi păstrată și transmisă posterității.

„Această sfântă pravilă datu-o-au moșul Vasile, tatăl moșului Ioan popei lui Pătru ot Urșani cîndu l-au cununat și l-au făcut fin i-au dăruitu această pravilă și fost-au leatul atuncea 7154. Ținutu-o-au popa Pătru 36 de ani și diaconul Pahomie fiu-seu în urma tătine-seu ani 20 pînă au venit leatul anilor 7210 apoi după acești no(ian)? de ani s-au pristăvit moșu Ioan și-au zis diaconul Pahomie să să dea la sfîntul schit al părintelui Ioan. Văzîndu-și moșu Ioan că nu rămîne din diaconul Pahomie nime deci datu-s-au cu zisa moșului Ioan și cu a diaconului Pahomie la acest sfînt schit care-i ma(i) sus zis ca să fie neclătîtă în veci și cîndu s-au datu în mîna popii lui Pătru scris-au leatul în ce-riul bisericii de la Urșani. Iar acum s-au dat și s-au așezat cu zisa moșului Ioan și a diaconului Pahomie ca să nu să mai scoale alții să zică ceva că alții treabă n-au, ci dată să fie în veaci și cine are ceti pe această sfîntă pravilă să pomenească aceste nume. Meseaț dec(embrie), d(ni) 24, lea(t) 7210”.

Al doilea exemplar provine de la biserica „Sf. Apostoli” din Tg.-Jiu. Ne vom opri la însemnările descifrate, prima referindu-se la achiziția pravilei de la un legător de cărți.

„Să se știe că această sfîntă și dumnezeiască pravilă iaste a Radului sin Vladului postăvariul ot ma(halaua) Ta-bacilor și o au cumpărat drept de la Ioan, legătorul de cărți drept taleri 60 și am dat postav coți 6 cît bani 60 și

taleri (58) ?, 2 parale și de se va întâmpla de a o fura cineva și nu o va da și o vindea-o sau o ținea-o la dînsul să fie afurisit de patriarhul și de toți vlădicii și egumenii și de marele Vasile Velikago (cel Mare) și de toții sfinții, iar de o va da-o să fie blagoslovit de toți de la Adam pînă acumă, curgeru anilor 7238 (1730)". (p. 1—19)

O altă însemnare atestă donarea cărții bisericii din mahalaua Sîrbilor. "(...) și cumpărînd-o mi-am milostivit și am dat(o) sfintei biserici ot mah(alaua) Sîrbilor ca să ne fie pomenire și cine o ar înstrăina de la sfinta biserică să fie supt blestemul acestor sfinți părinți ce am zis înapoi și s-au dat de robul lui Dumnezeu Vladu Popa Dobre, Radu, Florica" (p. 18--35).

Mai tîrziu, un preot de la această biserică notează un eveniment istoric : „Și am. scris eu popa Iordache den mah (alaua) Sîrbilor în răzmerința cînd s-au bătut turcii și era(u) nemții în Țara Rumânească leat 1791, noi (embrie) 1". (p. 41).

Pe paginile 43--53 avem o altă însemnare : „Să se știe că am dat eu, Tudorache ot mahalaua Sfintei Vineri, să se știe că am dat pe Gheorghe țiganul la bucătărie la Iancu, bucătarul den Tîrgoviște și a sa... log(ofățul) Zamfirie și l-am dat în postul Sîmpetrului și l-am dat într-un han ca să învețe bucătăria și s-au dat... îmbrăcat în han" (p. 43--53).

Dacă primul exemplar descris este într-o stare de conservare bună, lipsind doar paginile de la 673 la 680 și de la 682 la 695, nu același lucru putem spune despre exemplarul al doilea, care este deteriorat, lipsind legătura și foaia de titlu. Blocul de carte are cusătura destrămată, iar caietele sînt desprinse, lipsind multe file.

N o t e :

- 1 Mircea Tomescu, „Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918", Ed. șt., București, 1968. p. 63.
- 1 C. Pascu, **Cartea românească veche în biblioteca Muzeului Brukenthal**, Sibiu 1976.
- 2 **Cartea veche românească în colecțiile bibliotecii universale** București, 1972
- 3 Mircea Tomescu, **Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1913**, Ed. șt. București, 1968
- 4 Doina Braicu, Victor Bunea, **Cartea veche românească din sec. XVI-XVII în colecțiile arhiepiscopiei Sibiului**, Ed. centrului mitropolitan, Sibiu, 1980.